

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ / هست کلید گنج در حکیم

جہانگیر علی و معلولہ (در رسوم فلسفہ ۲)

دبیرستان باقر العلوم بنک

دبیر مربوطہ: نیردانشنا۔

رابطه علیت = رابطه بین علت و معلول (ارتباط و پیوستگی)

- بین موجودات رابطه های زیادی وجود دارد
- پل-ستون
- کارفرما-کارگر
- استاد-شاگرد
- رابطه دوستی (اول باید هر دو وجود داشته باشند تا بین آنها رابطه برقرار شود)
- اما رابطه ای دیگر وجود دارد که موجودیت و هستی یکی بر دیگری وابسته است.
- ابر-باران
- تاییکی نباشد (ابر)
- دیگری بوجود نمی آید (باران)

معلول: وجود گیرنده

علت: وجود دهنده

علت: چیزی که به معلول وجود می دهد و وجود معلول متوقف بر آن است (تا علت نباشد معلولی نیست)

معلول: چیزی که وجودش وابسته به دیگری است

وجود علت مقدم بر وجود معلول است

وجود معلول مشروط بر وجود علت است

رابطه علیت: رابطه ای که در آن وجود یکی وابسته به وجود دیگری باشد.

علت-معلول

- وجود دهنده: آتش- ابر= علت
- وجود گیرنده: حرارت- باران= معلول
- به رابطه اینا میگن علیت
- رابطه ها زیاده در جهان- ولی فقط در رابطه علیت است که موجودیت یکی به دیگری وابسته است

دیدگاه فیلسوفان اروپایی در مورد درک رابطه علیت

دکارت:

اصل علیت با تجربه بدست نمی آید و جزء مفاهیم اولیه و بدیهی است که انسان از آن درک فطری دارد.

در واقع منظور دکارت این است که ذهن انسان از بدو تولد درون خودش مفهومی مثل علیت را دارد و وقتی انرا تجربه کرد اصل علیت دارای مثال واقعی می شود.

تجربه گرایان یا آمپریست ها

- اعتقادی به اصل علیت ندارند.
- معتقدند که انسان از طریق حس به توالی پدیده ها پی میبرد و رابطه علیت را بنا می نهد.
- تجربه گرایان می گویند چون دو چیز هم زمان و پی در پی بوجود میآید ما فکر میکنیم که بین اینا رابطه علیت برقرار هست مثل باد و حرکت شاخه ها یا طلوع خورشید و روشن شدن زمین، در حالی که اینچنین نیست.

دیوید هیوم

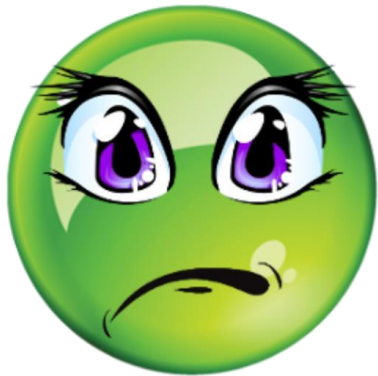
با اینکه تجربه گرا بود و اعتقاد داشت تنها راه شناخت واقعیات حس و تجربه است اما می گفت درک رابطه علیت از طریق تجربه ممکن نیست زیرا حس فقط رنگ ها و شکل ها را نشان می دهد مثلاً با چشم می بینیم که با آمدن خورشید زمین روشن می شود اما اینکه خورشید علت روشنی زمین باشد چنین چیزی با حس قابل دیدن نیست.

او می گفت بعلت تکرار اینگونه مشاهده، ذهن ما به آن عادت میکند و به واسطه این امر روانی فکر میکنیم که علت روشن شدن زمین خورشید بوده است.

دیدگاه فیلسوفان مسلمان در رابطه با درک رابطه علیت

- از نظر فلاسفه مسلمان اصل علیت یک اصل عقلی است
- هر داده تجربی مبتنی بر این قاعده است.
- پدیده ها خود به خود بوجود نمی آیند، زیرا اگر چیزی به خودش وجود دهد مثل این است که وقتی وجود نداشته، هم زمان وجود داشته و توانسته به خودش وجود دهد و این یعنی اجتماع دو تقیض (چیزی که نبوده، در همان زمان بوده)

○ محاله

دیدگاه ابن سینا در رابطه با درک اصل علیت

درک رابطه علیت از طریق تجربه امکان پذیر نیست
زیرا ما از طریق تجربه فقط به دنبال هم آمدن یا همراه آمدن برخی پدیده ها را می
یابیم و این به معنای علیت نیست.

سنخیت علت و معلول (نظم داشتن جهان)

- هر علتی معلول خاص خود را دارد
- کنکور- نماز خواندن؟
- نزدیکی به خدا = آب خوردن
- باید نظمی بین علت و معلول باشد
- علت خاص = معلول خاص
- هر معلولی از هر علتی بوجود نمی آید
- اصل سنخیت بین علت و معلول = اصل یکنواخت عمل کردن طبیعت است
- چوبد کردی مشو غافل ز آفات / که واجب شد طبیعت را مکافات
- از مکافات عمل غافل مشو / گندم از گندم بروید جو ز جو

وجوب علی و معلولی

- آیا علت فقط به معلول هستی می‌دهد یا مجبورش میکند که بوجود بیاید؟
- اشیا ذاتا ممکن الوجودند (درس قبل خواندیم) یعنی نسبت به بوجود آمدن یا نیامدن حالت تساوی دارند مانند دو کفه ترازو که نسبت به هم برابر و مساوی باشند پس همواره یک موجود دیگری «وجودداشتن» را برایش واجب و ضروری می‌کند.
- در واقع وجوب علی و معلولی یعنی اینکه اگر علت یک چیزی موجود شود آن چیز نیز واجب و ضرورت می‌یابد و موجود می‌شود.
- وجوب علی و معلولی = ارتباط قطعی و ضروری

هر عمل از خیر و شر، گز آدی سری زند
آن عمل مزدش به زودی پشت در، درمی زند

